

»Hvad finder jeg i køkkenet« – en ny dansk skimmelbille, *Adistemia watsoni* (Wollaston)

(Coleoptera, Latridiidae)

Michael Hansen & Jan Pedersen

Hansen, M. & Pedersen, J.: A new Danish latridiid, *Adistemia watsoni* (Wollaston) (Coleoptera, Latridiidae).

Ent. Meddr 59: 23-26. Copenhagen, Denmark, 1991. ISSN 0013-8851.

The latridiid beetle *Adistemia watsoni* (Wollaston, 1871) is recorded as new to Denmark. The European distribution, the habitat, and the Danish status of the species is discussed. It is assumed that the species is primarily associated with nests of pigeons in synantropic habitats. The species is illustrated and briefly described.

M. Hansen, Dalføret 16, 3. th., DK-2300 København S, Danmark.

J. Pedersen, Næstvedvej 12, DK-4760 Vordingborg, Danmark.

Blandt de biller, som vi normalt regner som hørende til den danske fauna, findes en række arter, hvis forekomst her er en direkte følge af menneskelig aktivitet. Nogle få arter, der oprindeligt er blevet utilsigtet indført, har formået at tilpasse sig på friland – enkelte endog med stor succes – og må i dag klart betegnes som en del af vor fauna (f.eks. *Aridius nodifer* (Westw.)).

Andre arter, hvis forekomst her i landet har samme årsag, har ikke kunnet kolonisere naturlige habitater, men er afhængig af menneskeskabte habitater, hvormed der i denne forbindelse primært hentydes til boliger og disses nærmeste omgivelser. Der findes i Danmark en del arter, som har kunnet etablere sig med faste bestande på sådanne kunstige biotoper (langt uden for deres naturlige udbredelsesområde), men som til stadighed vil være afhængig af menneskelig aktivitet. Til disse såkaldt synantrope arter hører dyr, der kan anrette betydelig økonomisk skade i f.eks. kornlagre, tekstiler og tømmer. Andre af dem kan næppe betegnes som egentlige skadedyr.

En tredje kategori omfatter arter, som kun lejlighedsvis kommer her til landet, og

hvis forekomst kan spores tilbage til bestemte importerede varepartier (f.eks. træ, korn, linser, bønner, bomuld osv.). Det vil ofte være oplagt, at fund af sådanne arter er af ganske tilfældig karakter, men nogle arter indføres mere jævnlige, så det kan være svært at afgøre, om de i virkeligheden har ynglende bestande her.

Der er alle mulige overgange mellem de tre nævnte grupper af arter, og det vil for så vidt angår de arter, der ligger på grænsen mellem de to sidstnævnte grupper, altid være baseret på et skøn, om man vil regne dem som »danske« eller ej. Denne vurdering vanskeliggøres yderligere af, at nogle indførte arter kan være i stand til at opretholde en population over en årrække, men ikke på længere sigt.

Selv om denne problematik kan synes banal og næppe er fremmed for nogen, har vi fundet anledning til at skitsere den her som indledning til denne artikel. Dette skyldes primært, at den art, der har givet anledning til artiklen, helt oplagt må henregnes til gruppen af synantrope arter, og at det, på grund af den måde hvorpå vi traditionelt opregner vor fauna, rent praktisk vil være be-

kvent at træffe afgørelse, om arten bør anses som dansk eller ej. Det er dog ikke muligt (og vel næppe heller særlig vigtigt) at opstille nogen klar objektiv grænse mellem danske og ikke-danske arter. I grænsetilfældene vil det nok være hensigtsmæssigt altid at lade en sum af flere faktorer være afgørende for vurderingen, såsom bl.a. selve fundomstændighederne, artens levevis og dens status og forekomst i vore naboområder.

Det danske fund

Den aktuelle art, *Adistemia watsoni* (Wollaston, 1871), blev fundet i et køkken på »Grønjordskollegiet« (NEZ: Sundby, Amager). Vort besøg på stedet skyldtes, at det var kommet os for øre, at beboerne havde problemer med nogle »små sorte biller« i deres madvarer. Det var efter sigende et evigt tilbagevendende problem, som nok i væsentlig grad skyldtes, at diverse poser med gryn, ris og lignende undertiden fik lov til at henstå utilset i køkkenskabene over længere tid, så billerne havde alle muligheder for i ro og fred at yngle og opformere sig.

Det pågældende køkken var, få dage før vi kom, blevet gjort grundigt rent, indsmurt i gift og var praktisk talt som blæst for biller. Vi opdagede dog, at man ikke havde været helt inde i krogene og bag komfuret, så det lykkedes at indsamle en del gulvsnavs indeholdende de omtalte »små sorte biller«. Disse viste sig langt overvejende at være *Oryzaephilus mercator* (Fauv.) (»jordnødderbille«) – de fleste døde, men enkelte endnu levende biller fandtes ind imellem. En lille portion snavs med biller medbragtes til nærmere undersøgelse hjemme under mikroskopet og indeholdt, foruden nævnte art, et par *Tribolium confusum* Jacq. Duv. (»rismelbille«) og en død *Dienerella* (»*Cartodere*«)-lignende skabning, som viste sig at være den herhjemme ikke tidligere fundne *Adistemia watsoni*.

Dette fund blev gjort den 19.3.1990. Dagen efter blev køkkenet aflagt endnu et besøg og var efter en times tid skinnende rent i alle kroge. Denne indsats gav yderligere et eksemplar af arten – ligeledes dødt.

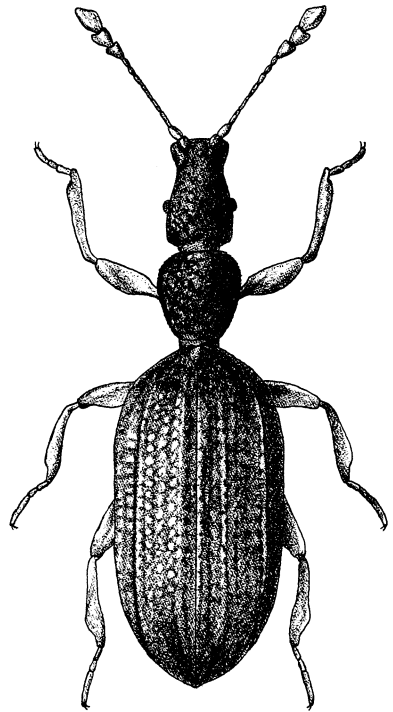

Fig. 1. *Adistemia watsoni* (Woll.), 1,3-1,6 mm.
Jan Pedersen del.

Forekomst og levevis

Adistemia watsoni er en vidt udbredt, næsten kosmopolitisk art, kendt fra Nord- og Sydafrika, Nordamerika, Sydamerika og Europa. I Europa er arten temmelig udbredt og kendt fra følgende lande: Portugal (Hetschko, 1926), Italien (Porta, 1929), Schweiz (Hugentobler, 1965), Frankrig (Hetschko, 1926; Méquignon, 1948), England og Nordirland (Welch, 1984), Holland (Horion, 1961), Nordtyskland (Lohse, 1961), Sverige (Lundberg, 1972) og Finland (Stockmann, 1965). Fra hovedparten af disse lande har det kun været muligt at finde angivelser for et enkelt eller ganske få fund. Fra Frankrig og (især) England er der dog lidt flere fund.

Tilsyneladende forekommer arten i Europa udelukkende synantrop. Den er hovedsagelig fundet indendørs, kun sjældnere udendørs og da i umiddelbar nærhed af boli-

ger. Der er næppe tvivl om, at den – i lighed med *Dienerella*-arterne – lever af skimmelsvampe. Den er i øvrigt fundet under temmelig forskelligartede forhold, såsom i skimlede herbarier (flere gange), skimlede invertebrater i naturaliesamling, i kompost i haver, samt i duereder (i bygning).

Den åbenbare tilknytning til menneskeboliger har ofte givet anledning til formodninger om, at arten, hvor den findes synantropt, er blevet indslæbt. Selv om dette naturligvis kan have sin rigtighed i nogle tilfælde, er der rent faktisk ingen evidens for, at det for noget europæisk fund forholder sig således (det fremgår ikke af den undersøgte litteratur, at den skulle være fundet i importerede varer). Desuden er det oplagt, at arten i levevis ikke kan sammenlignes med arter, som optræder i gryn, mel, korn og andre handelsvarer, og som har stor chance for at blive ført ind i husholdningerne uden indsats fra billerne selv.

Formodentlig vil arter som *Adistemia watsoni* – og for den sags skyld også *Dienerella*-arterne og andre mere eller mindre udpræget synantrope skimmelædere – være udmærket i stand til aktivt at sprede sig, og er i hvert fald ganske gode til at finde frem til skimlede ting i boligerne. Denne evne er tilsyneladende blevet noget undervurderet; f.eks. forklarer Hugentobler (1965) fundene i skimlede herbarier med, at dyrene må stamme fra det fri og må være blevet indført med de friske planter til herbarierne. Han nævner, at planterne måske kan have været angrebet af bladskimmelsvamp (*Albugo candida* Pers.), allerede da de blev indsamlet, men havde dog ikke bemærket, om dette rent faktisk var tilfældet. I betragtning af, at arten er knyttet til skimmelsvampen (og ikke de friske planter) og i øvrigt aldrig synes at være fundet på friland i Europa, er det imidlertid mere sandsynligt, at dyrene først har indfundet sig, efter at planterne er begyndt at skimle.

Men hvorfra arten så skulle komme, kan der foreløbig kun gisnes om. Muligvis er den (hvor den forekommer synantropt) primært knyttet til duereder (på gesimser, tagrender, altaner m.v.), hvorfra den lejligheds-

vis spreder sig til skimlede substanser indenørs. At der kun foreligger få oplysninger om fund fra duereder (bl.a. i antal på Hamburg Rådhus (Lohse, 1961)) kan utvivlsomt forklares med, at rederne normalt ikke er umiddelbart tilgængelige for normal indsamling. En sådan levevis kan i høj grad også være årsagen til, at arten på trods af sin vidde udbredelse er fundet så sporadisk, som tilfældet er.

Kendetegn

Slægten *Adistemia* hører til slægtsgruppen Latridiini i Latridiidae og vil efter nøglen i Danmarks Fauna (Hansen, 1951) bestemmes til *Dienerella* (= *Cartodere* D.F.). Den kan indføres efter denne som følger.

Adistemia Fall, 1899.

Nærstående til *Dienerella* med hvilken den stemmer overens i de fleste karakterer, men adskilt fra den ved de påfaldende lange tindinger (Fig. 1), og ved at første bugled mellem baghofterne er fuldstændigt sammenvokset med bagbrystet (hos *Dienerella* afgrænset fra dette ved en tydelig søm). Endvidere danner slægten en overgang til slægtsgruppen Corticariini ved at forhofterne (og mellemhofterne) er omtrent sammenstødende.

A. watsoni (Wollaston) (Fig. 1). Lysebrun til rustrød. Hovedet lidt smallere end pronotum, meget tæt og ret groft punkteret; øjnene små, stærkt hvælvede, betydelig kortere end tindingerne. Pronotum omvendt ægformet, svagt hvælvet, uden furer, gruber eller køle; dets sider meget svagt karvede; punkturen som på hovedet. Vingedækkerne hver med 8 regelmæssige længderækker af grove punkter, deres søm svagt ophøjet, 3. og særlig 7. sribemellemrum ret skarpt kølformede; vingedækkerne på ryggen noget fladtrykte, uden for 7. sribemellemrum ret brat og særlig bagtil stejlt nedfaldende. Følehornene lange og slanke, med tydeligt afsat 3-leddet kølle. Skinnebenenes yderside mod spidsen svagt udrandet. Længde 1,3-1,6 mm.

Arten kendes let fra alle vore andre lathridiider ved de lange tindinger og pronotums form.

Litteratur

- Hansen, V., 1951. Biller XIV. Clavicornia 2. del og Bostrychoidea. - *Danmarks Fauna* 56: 253 pp.
- Hetschko, A., 1926. Lathridiidae. In Junk & Schenkling: *Coleopterorum Catalogus*, XV, pars 85. 86 pp. - Berlin.
- Horion, A., 1961. *Faunistik der mitteleuropäischen Käfer*, 8. Clavicornia 2 (Thorictidae bis Cisiidae). 16 + 375 pp. - Überlingen-Bodensee.
- Hugentobler, H., 1965. Sonderbare Lebensweise eines Adventivkäfers. - *Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer* 61: 124.
- Lohse, G. A., 1961. Neuheiten der deutschen Käferfauna VIII. - *Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer* 57: 180-191.
- Lundberg, S., 1972. Bidrag til kännedom om svenska skalbaggar 13. - *Entomologisk Tidskrift* 93: 42-56.
- Méquignon, A., 1948. Notes diverses sur des Coléoptères de France. - *Bulletin de la Société entomologique de France* 53: 75-80.
- Porta, A., 1929. *Fauna Coleopterorum Italica*, 3. Diversicornia. 466 pp. - Piacenza.
- Stockmann, S., 1965. *Adistemia watsoni* Woll. funnen inomhus i Helsingfors 1938 (Mötesreferat). - *Notulae entomologica* 45: 99.
- Welch, R. C., 1984. *Adistemia watsoni* (Woll.) (Col., Lathridiidae) in Cambridgeshire. - *Entomologist's monthly Magazine* 120: 206.